

NÁHRADA PRO OSOBY BLÍZKÉ ZA OSOBNÍ PÉČI O POŠKOZENÉHO – ZDRAVOTNĚ POSTIŽENÉHO

Osoby blízké jsou oprávněny požadovat za osobní péči o poškozeného – zdravotně postiženého člověka – peněžní náhradu v rozsahu částky, kterou by poškozená osoba zaplatila za odbornou pečovatelskou službu.

Předmětem řízení před obecnými soudy byla žaloba o náhradu škody, které se stěžovatelé – rodiče zdravotně postiženého syna – domáhali po nemocnici jako náhrady účelně vynaložených nákladů spojených s celodenní péčí o nezletilého syna, který je těžce zdravotně postižen z důvodu chybně vedeného porodu. V důsledku nesprávného vedení porodu žalovanou nemocnicí v roce 1991 došlo k vážnému poškození zdraví dítěte, a to k těžké formě dětské mozkové obrny s postižením hybnosti horních a dolních končetin, zraku a psychických funkcí – syn je kvadruplegik. Náhrada nákladů byla požadována za období dvou let.

SOUDY BYLY PRO PŘIZNÁNÍ NÁHRADY, JEN NEJVYŠŠÍ SOUD ČR NE

Prvostupňový i odvolací soud nárok stěžovatelů uznaly, Nejvyšší soud ČR však na základě dovolání nemocnice rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení se závazným právním názorem. Odvolací soud proto poté žalobu zamítl. Dovolání stěžovatelů proti němu bylo Nejvyšším soudem zamítnuto. Nejvyšší soud v odůvodnění svého rozhodnutí odkázal na svoje dřívější rozhodnutí, podle kterého ustanovení § 449 odst. 1 již zrušeného občanského zákoníku (účinného do 31. prosince 2013) zakládá nárok na náhradu nákladů léčení, jejichž účelem je obnovení zdraví nebo alespoň zlepšení zdravotního stavu poškozeného po úrazu, nikoliv nákladů, byť skutečně vynaložených, na zajištění pomoci při životních úkonech poškozeného. Tento rozsudek napadli rodiče ústavní stížností.

Náklady účelně vynaložené v souvislosti s léčením podle § 449 odst. 1 a odst. 3 občanského zákoníku jsou náklady, které slouží k obnovení zdraví anebo alespoň ke zlepšení zdravotního stavu poškozeného (mj. doplňky léčby, rehabilitace, léčebné či ortopedické pomůcky, dietní nebo vydatnější strava, náklady na péči o poškozeného v případě jeho bezmocnosti, jakož i náklady nejbližších příbuzných ve spojitosti s návštěvami nemocného v nemocnici).

Ústavní soud dospěl k závěru, že ústavní stížnost je důvodná, neboť Nejvyšší soud neprovedl legitimní výklad právní úpravy, pokud pod ustanovení § 449 odst. 1 zrušeného občanského zákoníku nepodřadil i náklady na péči o osobu poškozeného a jeho domácnost, tedy náklady, které byly vynaloženy osobami blízkými osobní péči o poškozeného, který samostatně není schopen vykonávat ani úko-

NA AKTUÁLNÍ TÉMA

ny základní obsluhy. § 449 odst. 1 a odst. 3 občanského zákoníku je nutno v zájmu ústavní konformity vykládat širším způsobem, a proto **zahrnovat i náklady na udržování života a zdraví poškozeného v souvislosti s nutnou kompletní péčí o jeho osobu (a to i osobami blízkými)**.

Už v nálezu Ústavního soudu ze dne 16. ledna 2013 spis. zn. I. ÚS 46/12 byl vysloven závěr, že náklady na péči o poškozeného se podle § 449 odst. 1 a odst. 3 občanského zákoníku nahradí, pokud byly vedeny snahou o zlepšení zdravotního stavu. *„Přitom (...) je hranice mezi tím, kdy poskytování pečovatelské služby přispívá ke zlepšení zdraví (a jde tedy o náklady spojené s léčením) a kdy jde „jen“ o pomoc při sebeobsluze, značně neostrá. To platí jednak pro svoji dlouhodobost (...), jednak proto, že zvláště v případech rozsáhlého, až fatálního poškození zdraví zlepšení zdravotního stavu často nespočívá v samotném, byť třeba částečném uzdravení, ale v průběhu času získané adaptaci na novou – vysoce nepříznivou – životní situaci.“*

BŘÍMĚ NELZE PŘENÁŠET NA RODINU

Náklady, které byly vynaloženy pro zachování zdravotního stavu nebo péči o poškozeného, je nezbytné nahradit osobám, které je vynaložily. Pro vznik nároku na náhradu nákladů péče není podstatné, zda šlo o peněžní a věcné náklady, anebo o osobní výkony. V posuzovaném případě jsou proto rodiče poškozeného nadáni právem domáhat se po osobě, která vyvolala škodu poškozeného (újmu na zdraví), náhrady nákladů vynaložených na péči o poškozeného. Péči o poškozeného, který není schopen vykonat základní úkony osobní obsluhy, je nutno podřadit pod účelně vynaložené náklady v souvislosti s léčením.

Pojmem „léčení“ se pro legitimní výklad práva a nároku na náhradu nákladů v souvislosti s léčením poškozené osoby rozumí nejen obnovení nebo zlepšení zdravotního stavu poškozeného, ale i stabilita zdraví poškozeného. Bez péče o poškozenou osobu by mohlo nastat zhoršení zdraví nebo i ztráta života. I zachování zdravotního stavu poškozeného je proto ukazatelem, který musí být brán v potaz v rámci rozhodování o náhradě účelně vynaložených nákladů spojených s léčením.

Pokud poškozený ani po podstoupení léčby nedosáhne samostatnosti v péči o svou osobu a domácnost, je nutno vyhledat pomoc třetích osob ať už z kruhu rodinného, anebo z řad profesionálních pečovatелů. Dlouhodobě pak nelze využívat pouze pomoci rodiny, kdy jsou osoby blízké zatíženy péčí o poškozeného, vymyká-li se péče únosnému rozsahu. I v souvislosti s péčí o poškozeného vzniká škoda, která se u osob blízkých může projevovat omezenými možnostmi pracovního uplatnění, sníženým výdělkem, zmenšením časového prostoru pro odpočinek nebo vyšší psychickou a fyzickou únavou.

Není žádoucí, aby na osoby blízké bylo přeneseno břemeno v neúměrném rozsahu, a škůdce by tak byl zcela osvobozen od povinnosti nahradit náklady péče o poškozeného jeho rodinou. Je na zákonných zástupcích zvolit způsob péče o po-

škozeného, tj. osobní výkony, nebo vynakládání peněžních prostředků na profesionální ošetřovatele apod., protože pokud by osoby blízké osobně pečovaly o poškozeného bez nároku na náhradu, bylo by to často nepřiměřeným břemenem. **Oso- by blízké jsou oprávněny požadovat za osobní péči o poškozeného náhradu v rozsahu částky, kterou by poškozená osoba zaplatila za odbornou pečovatelskou péči.** Ústavní soud proto svým nálezem ze dne 24. srpna 2015 spis. zn. I. ÚS 870/14 zamítavý rozsudek Nejvyššího soudu, který porušil ústavní právo stěžovatelů na spravedlivý proces, zrušil.

Aktuální právní norma je už svou dikcí širší než ustanovení § 449 odst. 1 a odst. 3 zrušeného občanského zákoníku, který bylo nutno aplikovat na sporný případ. Nový občanský zákoník v § 2960 uvádí, že mají být nahrazovány účelně vynaložené náklady spojené s péčí o zdraví poškozeného a s péčí o osobu nebo domácnost poškozeného, což lépe vystihuje nárok osob blízkých na náhradu. Náklady se nahradí tomu, kdo je vynaložil. Nová právní úprava sice nemůže být aplikována na projednávaný případ, nicméně soudy musí vykládat právo ústavně konformně a v souladu s legitimním očekáváním účastníků řízení, k čemuž v tomto případě nedošlo. V dalším řízení je úlohou obecných soudů stanovit odpovídající náhradu nákladů spojených s léčením, a to s ohledem na principy, vyslovené v nálezu Ústavního soudu.

Richard W. Fetter

SOUTĚŽ

Zákon o nemocenském pojištění dává možnost otci novorozence převzít dítě do péče a dostávat tudíž i peněžitou pomoc v mateřství (PPM). Samozřejmě to platí za určitých podmínek (např. pojištěnec-otec dítěte je v době nástupu na mateřskou nemocensky pojištěn, a to minimálně 270 dnů v posledních dvou letech před nástupem na PPM, má se ženou/matkou dítěte uzavřenu písemnou dohodu, že bude o dítě pečovat apod.). Má nárok na PPM i otec novorozence, který v době narození dítěte ještě studuje a nemá žádný pracovní poměr?

- a) I studující otec má nárok na PPM.
- b) Otec-student má nárok na PPM, pokud prokáže, že po celý kalendářní měsíc osobně, celodenně a řádně o dítě pečuje.
- c) Studium se nepovažuje za dobu pojištění, studující otec proto nespĺňuje dané podmínky a nárok na dávku mu nevznikne.

Pro vaše odpovědi je jako obvykle vyhrazena adresa nar.pojisteni@cssz.cz, kam je můžete posílat do 11. března 2016.

Uchazeč o zaměstnání, který vykonává činnost v tzv. nekolidujícím zaměstnání, nemá nárok na podporu v nezaměstnanosti. Tak zněla odpověď na otázku únorového čísla. Z převážně správných odpovědí jsme vylosovali mail paní Milušky Janouškové z Věšína, které zasíláme malý dárek.

